

4de VERGADERING. — 2 MEI 1889.

Mededeeling van ingekomen stukken.

4de VERGADERING.

VERGADERING VAN DONDERDAG 2 MEI 1889.

(GROPEND TE 3 UREN.)

Ingekomen: 1°. berichten van leden, verhinderd de vergadering bij te wonen. — Mededeeling van de benoeming van de voorzitters, de ondervoorzitters der afdeelingen, de leden van de Commissie voor de Verzoekschriften en de Commissie van Rapporteurs over het voorstel. — Besluit genomen, tot verklaring dat het in art. 38 der Grondwet omschreven geval heeft opgehouden te bestaan. — Mededeeling van de Regeering omtrent de opdracht tot indiening van eene wet tot benoeming van eene Regentes.

Voorzitter: de heer **Schimmelpenninck van der Oye**.

Tegenwoordig, met den Voorzitter, 119 leden, te weten de heeren:

Okma, Mees, Van Zuylen van Nyevelt, Van Swinderen, Gleichman, Goeman Borgesius, Walter, W. Cremers, Pyls, Cremer, Van der Kaay, Rutgers van Rozenburg, Vos de Wael, Van Asch van Wijck, Reekers, Land, Fabius, Insinger, Van der Borch van Verwolde, Dijkmeester, De Savornin Lohman, De Ram, Zaaijer, Bool, Visser van Hazerswoude, Donner, Schaepman, Van der Schrieck, Van Alphen, Mutsaers, Van Velzen, Melvil van Lynden, W. Van Dedem, De Vries, De Beaufort, Van Kerkwijk, Van Delden, Veegens, Van Kempen, Geertsema, Six, Van Bylandt, Brantsen van de Zijp, Verniers van der Loeff, De Meijier, Kerdijk, Van Vlijmen, Borret, Boreel van Hogelanden, De Vos van Steenwijk, Van Gijn, Muller, Verheijen, Heldt, Clercx, Haffmans, Schepel, Bevers, Brantsen, Schimmelpenninck van Nijenhuis, Van Wassenaer, Smits van Oijen, Hartogh, Seyffardt, Van Tienhoven, Van der Feltz, Ruland, Wertheim, Van Löben Sels, De Ruiter Zylker, Van der Goes van Dirxland, Breuning, G. Van Dedem, Magnée, Regout, Kolkman, Oppedijk, Röell, Coenen, Blijdenstein, Brouwers, Welt, Roijaards van den Ham, A. Van Dedem, Van Roijen, Van der Breggen, Beelaerts van Blokland, Levysohn Norman, Henri Smits, Hengst, Van Nispen, Smitz, Harte, Viruly, Goekoop, Alberda van Ekenstein, De Bruyn, Pijnappel, Gildemeester, Van Nagell van Ampsen, Blussé, Thooft, Huydecoper van Maarsseveen, Hintzen, Farncombe Sanders, Mackay, Viruly Verbrugge, Van Gennep, Van Naamen van Eemnes, E. Cremers, Donker, Prins, Van Lier, Bultman, Van Pallandt van Waardenburg en Neerijnen, J. Schimmelpenninck van der Oye, Smidt en Stork;

en al de heeren Ministers.

De notulen van het verhandelde in de vorige vergadering worden gelezen en goedgekeurd.

De **Voorzitter** deelt mede:

1°. dat zijn ingekomen berichten van de heeren Vening Meinesz en Engelberts, dat zij door ambtsbezigheden verhinderd zijn de vergadering bij te wonen.

Deze berichten worden voor kennisgeving aangenomen.

2°. dat door de afdeelingen benoemd zijn:

tot voorzitters, de heeren Kappeyne van de Coppello, Tak van Poortvliet, Viruly, Insinger, E. Cremers, De Savornin Lohman en De Bruyn;

tot ondervoorzitters, de heeren Van Zuylen van Nyevelt, Smidt, Hengst, Mees, Pijnappel, Pyls en Brantsen van de Zijp;

tot leden van de Commissie voor de verzoekschriften, de heeren Glinderman, Lucasse, Van Wassenaer, Van Gijn, Boreel van Hogelanden, Kolkman en Hintzen;

tot leden van de Commissie van Rapporteurs over het voorstel de heeren Van Zuylen van Nyevelt (voorzitter), Van Swinderen, Gleichman, Mees, Pijnappel, De Savornin Lohman en J. Schimmelpenninck van der Oye.

De **Voorzitter**: Mijne Heeren! De Commissie van Rapporteurs heeft haar algemeen verslag uitgebracht, betreffende het eergisteren aangeboden voorstel.

Dit verslag is reeds gedrukt en aan de leden rondgedeeld.

Ik vertrouw dat de Vergadering met mij van oordeel zal zijn, dat de herneming door Z. M. den Koning van de waarneming der Regeeringstaak is van spoedeischenden aard. Ik veroorloof mij dus aan de Vergadering in overweging te geven om, in afwijking van het Reglement van Orde, terstond aan de orde te stellen de behandeling van het in overeenstemming met het voorstel te nemen besluit, luidende:

„De Staten-Generaal in vereenigde vergadering verklaren, dat het in art. 38 der Grondwet omschreven geval heeft opgehouden te bestaan.”

Dienovereenkomstig wordt besloten.

Het voorstel wordt zonder beraadslaging met eenparige stemmen aangenomen.

Afwezig waren de heeren Rutgers van Rozenburg, Heldt, Seyffardt en de Ruiter Zylker.

De **Voorzitter**: Dit besluit, hetwelk door het Nederlandsche volk met de meeste ingenomenheid zal worden begroet, zal op de bij de Grondwet voorgeschreven wijze worden afgekondigd.

Leve de Koning, leve de Koning, leve de Koning!”

(Teekenen van bijval op al de banken.)

Ik stel u, Mijne Heeren, voor mij te machtigen aan Z. M. den Koning te richten een telegram van gelukwensching der Staten-Generaal in Vereenigde Vergadering met het herstel van Hoogstdezelfs gezondheid en met de herneming door Zijne Majesteit van de waarneming der Regeering.

(Teekenen van bijval op al de banken.)

Dienovereenkomstig wordt besloten.

De **Voorzitter** geeft het woord aan den heer Minister van Binnenlandsche Zaken.

De heer **Mackay**, Minister van Binnenlandsche Zaken: Mijnheer de Voorzitter! Nadat door deze Vereenigde Ver-

gadering dit voor ons Vaderland zoo verblijdend besluit is genomen, heb ik de eer aan deze Vergadering mede te deelen, dat de Raad van State, waarnemende het Koninklijk gezag, machtiging heeft verleend geen verder gevolg te geven aan de den Ministers van Binnenlandsche Zaken en van Justitie bij het Koninklijk besluit van 25 April jl. gedane opdracht tot het aanbieden aan de Staten-Generaal van een wetsontwerp tot benoeming van eene Regentes.

De **Voorzitter**: Ik heb de eer aan de Vergadering voor te stellen de mededeeling van den heer Minister van Binnenlandsche Zaken voor kennisgeving aan te nemen.

Dienovereenkomstig wordt besloten.

Nog stel ik aan de Vergadering voor, mededeeling van het zoo even door ons genomen besluit te doen aan den Raad van State en aan de hoofden van de Ministerieele Departementen, in rade vereenigd.

Dienovereenkomstig wordt besloten.

Naar aanleiding van art. 15 van het Reglement van Orde worden, op voorstel des Voorzitters, de notulen van het verhandelde in deze vergadering gelezen en goedgekeurd.

De vergadering wordt opgeheven.

ALGEMEEN VERSLAG betreffende het Voorstel der Regeering, als daartoe gemachtigd door den Raad van State, krachtens art. 45, 2°; van de Grondwet, waarnemende het Koninklijk gezag, dat door de Staten-Generaal in Vereenigde Vergadering bij besluit worde verklaard, dat het in art. 38 der Grondwet omschreven geval heeft opgehouden te bestaan.

Het voorstel van Regeeringswege aan de Vereenigde Vergadering der Staten-Generaal in de vergadering van 30 April jl. gedaan om een besluit te nemen waarbij wordt verklaard, dat het in art. 38 van de Grondwet omschreven geval heeft opgehouden te bestaan, werd den volgende dag in de afdeelingen onderzocht. Dit onderzoek heeft de volgende uitkomsten opgeleverd.

1. Met vreugde en dankbaarheid werd het voorstel ontvangen, omdat daaruit blijkt, dat de ziekte van onzen geëerbiedigden Koning eene gunstige wending heeft genomen. De bede werd uitgesproken, dat het Gode beaen moge Zijn dierbaar leven nog lang te sparen voor het Koninklijk Huis en het Vaderland.

2. In alle afdeelingen rezen bedenkingen tegen den vorm van het voorstel.

Er werd twijfel geopperd, of dit Koninklijk besluit van 29 April 1889 n°. 13, wel in overeenstemming is met de Grondwet.

Het besluit, waarvan artt. 47 en 48 gewagen, wordt genomen »op voorstel van den Regent of van ten minste twintig leden der Staten-Generaal.»

Eenige leden ontkenden, dat men hier een voorstel in den zin van art. 47 voor zich heeft. Men heeft niet ontvangen een voorstel van den Raad van State, maar men heeft een Koninklijk besluit, genomen door den Raad van State, krachtens art. 45, waarnemende het Koninklijk gezag, houdende machtiging van twee Ministers tot aanbidding van een voorstel, in art. 47 bedoeld. Het moge gebruikelijk zijn, dat de Minister van Financiën jaarlijks bij Koninklijk besluit »gemachtigd» wordt tot aanbidding der Staatsbegroting, de machtiging, waarvan in dit Koninklijk besluit van 29 April sprake is, achten deze leden eenen vorm, minder overeenkomstig met hetgeen de Grondwet in art. 48 gewild heeft. Terloops werd nog door eenige leden opgemerkt, dat huns inziens het slot der rede van den Minister op 30 April, waarbij een telegram van een der geneesheeren min of meer los aan het voor-

af opgemaakte Staatsstuk wordt toegevoegd, uit een formeel oogpunt een zonderlingen indruk maakt.

Vele andere leden deelden in dit bezwaar niet. Volgens hen is de bedoeling van art. 48 alleen, de zekerheid te geven, dat een voorstel als het bedoelde aanhangig kan worden gemaakt. Nu heeft men een Koninklijk besluit, behoorlijk gecontrasigneerd, waarbij twee Ministers worden gemachtigd een voorstel als het bedoelde, dat door den Raad van State gedaan wordt, aan de Vereenigde Vergadering der Staten-Generaal aan te bieden. Deze leden konden niet inzien, dat door die machtiging eenige grondwettelijke bepaling is geschonden of niet nageleefd. Het voorstel zelf kon immers ook mondeling gedaan worden.

Uitvoeriger werd een ander punt besproken. Het besluit van art. 47 moet volgens art. 48 genomen worden »op voorstel van den Regent of van ten minste twintig leden der Staten-Generaal». Nu is het aangeboden voorstel gedaan door den Raad van State, waarnemende het Koninklijk gezag, derhalve door eene macht, in art. 48 der Grondwet niet met name genoemd.

Sommige leden waren van oordeel, dat, aangezien er geen Regent is, het voorstel alleen kon uitgaan van minstens twintig leden. Dien formeelen eisch der Grondwet achtten zij onafwijsbaar. Dien weg alsnog in te slaan achten zij noodig, althans veilig. Het behoeft wel geene vermelding, dat het hoegenaamd geen moeite noch tijd kon kosten een twintigtal leden daartoe te bewegen. Het gaat niet aan te zeggen, dat blijkens de geschiedenis der Grondwet, de twintig leden alleen zijn vermeld voor het geval dat de Regent, ondanks de beterschap des Konings, ongenegen is afstand te doen van zijn gezag, want de bevoordelingen der Grondwet zijn duidelijk en kennen die beperkende opvatting niet.

Volgens een ander gevoelen staan in art. 48 de Regent en de twintig leden niet op ééne lijn. De Regent is eene Staatsmacht. De twintig leden zijn alleen genoemd om de mogelijkheid te scheppen de zaak aan de orde te brengen, maar zij vormen geene politieke Staatsmacht, die men niet zou mogen voortbijgaan. Naar dit gevoelen was door het gebeurde de Grondwet in geen enkel opzicht gekrenkt. De oproeping der Vereenigde Vergadering was geschied voor een doel, indiening der wet tot benoeming van een Regent, waartoe de Raad van State bevoegd en verplicht was. De Staten-Generaal, in vereenigde vergadering wettig bijeen, kunnen derhalve een besluit nemen, waartoe de Grondwet hen roept.

Op een anderen grond achtte eene derde groep leden art. 48 geenszins geschonden. Men erkenne ronduit, dat het geval waarin wij verkeerden, bij de Grondwet niet is voorzien. Zij heeft niet gedacht aan de mogelijkheid, dat het geval van art. 47 zich zou voordoen, binnen den tijd van eene maand, waarvan art. 45 spreekt. Maar wel heeft zij gewild, dat het besluit van art. 47 genomen worde, »zoodra» het geval van art. 38 heeft opgehouden te bestaan. Deze leden achtten, dat bij analogie in het tegenwoordig geval de Raad van State, waarnemende het Koninklijk gezag, dezelfde bevoegdheid heeft als art. 48 aan den Regent toekent. Hoofdzaak was voor deze leden, dat eene verantwoordelijke Regeering het voorstel doet, en daarom stelden zij er prijs op, dat het besluit, door de Staten-Generaal te nemen, het gevolg zij van het Koninklijk besluit van 29 April 11., n°. 13. Sommige leden wezen ook op de noodzakelijkheid, dat te allen tijde de verantwoordelijke Regeering bij machte zij het voorstel in art. 48 bedoeld te doen.

De meeste leden, die de medegedeelde bedenkingen van formeelen aard in het midden brachten, waren, ofschoon zij den gekozen vorm in meer dan één opzicht niet konden goedkeuren, niettemin bereid over dat bezwaar heen te stappen.

Sommigen hunner stelden echter in het licht, dat huns inziens de Grondwet met opzet in art. 48 aan den Raad van State de bevoegdheid tot indiening van het voorstel niet heeft toegekend, omdat zij gewild heeft, dat de inte-

rimaire toestand zoo kort mogelijk zou duren. Deze leden betreurden, dat er bijkans tot het laatste oogenblik gewacht is met de indiening van het wetsontwerp tot voorziening in het regentschap. De wensch werd uitgesproken, dat alsnog dat ontwerp »binnen den tijd van eene maand» worde ingediend, want, werd gezegd, de mogelijkheid bestond, dat niet vóór het einde van 3 Mei de verklaring van art. 47 der Grondwet zou zijn geschied.

Voor al ter vermindering van een niet wenschelijk antecedent zouden deze leden op de onverwijlde indiening van het bedoelde wetsontwerp prijs stellen.

Van eene andere zijde werd hiertegen opgemerkt, dat, indien de Regeering anders had gehandeld, de herstelling in den vorigen toestand door een volkomen noodeloozen omslag juist zou zijn vertraagd.

3. Een aanzienlijk aantal leden zagen in hetgeen tot dusver aan de Staten-Generaal is medegedeeld geen voldoende grond tot het nemen van het besluit, dat is voorgesteld. Zij achtten de mededeeling van meer objectieve feiten onmisbaar, waardoor voor hen een grondslag zou worden verkregen, om een besluit te kunnen nemen, waartoe zij zoo gaarne zouden medewerken. Zij vroegen of niet misschien in een onderhoud tusschen den Minister van Binnenlandsche Zaken en de Commissie van Rapporteurs eenig meerder licht zou kunnen worden verkregen.

4. Door eenige leden werd de wenschelijkheid betoogd, dat, wanneer de Koning, zooals zij hoopten, eerlang het Koninklijk gezag weder zal waarnemen, een wetsontwerp mocht worden ingediend tot voorziening in het Regentschap,

voor het geval, hetgeen God verhoede, Hij weder tijdelijk buiten staat mocht geraken de regeering waar te nemen. De Grondwet verzet zich tegen zoodanige indiening niet, hetgeen echter door andere leden werd betwijfeld.

Naar aanleiding van het voorgevallene in de afdeelingen besloot de Commissie van Rapporteurs den Minister van Binnenlandsche Zaken uit te noodigen in haar midden te verschijnen, ten einde omtrent den toestand van Zijne Majesteit zoo mogelijk eenige nadere mededeelingen te doen.

Zijne Excellentie heeft onmiddellijk met de meeste welwillendheid aan die uitnoodiging gevolg gegeven.

Uit het onderhoud met den Minister verkreeg de Commissie eenparig de overtuiging, dat op dit oogenblik voldoende reden aanwezig is om de verklaring af te leggen, dat het in art. 38 der Grondwet omschreven geval heeft opgehouden te bestaan.

Vastgesteld 2 Mei 1889.

VAN ZUYLEN VAN NYEVELT.

VAN SWINDEREN.

GLEICHMAN.

MEES.

PIJNAPPEL.

DE SAVORNIN LOHMAN.

J. E. N. SCHIMMELPENNINCK VAN DER OYE.